

LEDER: Sikkert vårtegn er aksjonene for å få flere til å sykle til jobben. **Side 6**

Helgelands Blad

29. – 30. april 2015 | Årgang 112 | Løssalg kr 30,- | Nr. 48

PÅ KYSTEN SIDEN 1904

70 år! *Din lokale elektriker!*
Mathisen Drift AS
Sandnessjøen
Tlf. 75 07 97 50
EL-PROFFEN

**ONSDAG
TORS DAG**

**Bygger skole
i Tanzania**

REPORTASJE, SIDE 14-15

**Full fart for
friidretten**

SPORT, SIDE 13

Får medalje for krigsinnsats

FOTO: HENRY KLÆBOE

■ Margit Lines Våtvik, sammen med søsknene Berta Lines Halsan og Haldor Lines, får minnemedaljen for innsatsen under krigen.

■ Til sammen 13 familiemedlemmer drev illegalt arbeid. Våtvik beklager at medaljen kommer så sent.

NYHETER, SIDE 5

**Overtar
Løkvika**

NYHETER, SIDE 23

1. mai 12-16

Åpningstider: Mandag-fredag 9-19
Lørdag 10-15 • Søndag og helligdager 12-16

 Hageland
Grythatten
www.hageland.no
Tlf. 75 04 54 49

 Hageland
Grythatten

9 771503 038005

Får krigsmedalje

HEDRET: På frigjøringsdagen 8.mai vil tre gjenlevende rødyfjerdinger bli tildelt medaljer for sin innsats under krigen.

Rune Kr. Ellingsen

rune@hblad.no 92 64 58 33

Det er søsknene Margit Lines Våtvik, Berta Lines Halsan og Haldor Lines (sistnevnte bor i Spania, som mottar minnemedaljen for sin innsats under andre verdenskrig.

Margit Lines Våtvik, som bor i Sandnessjøen, er meget kritisk til at medaljen deles ut så lenge etterpå.

Skjulte agenter

På Helgelandskysten var det radiostasjoner på Onøy og Renga under 2. verdenskrig. Meldinger fra disse dannet grunnlaget for allierte militære operasjoner mot tyske mål.

Etter våren 1943 etablerte agenter fra London senderen Crux III på Renga. Linesfolkets hjelp og innsats var avgjørende. Meldinger fra Crux til London resulterte i flere vellykkede allierte angrep. Lokale hjelpere var en forutsetning. Også de løp en stor risiko for seg og sine.

Gården Lines i Melfjorden var sentral, og tok i mot agenter og forsyninger via fly og båt fra England. Hele gården var involvert i det eksepsjonelt farlige arbeidet, både liten og stor. De tre gjenlevende søsknene som nå får minnemedaljer levde i årevis med redselen for å bli avslørt av okkupasjonsmakten.

Yngstejenta Margit var bare et barn, men hennes meget sterke skildringer av de dramatiske opplevelsene ble for noen år siden til boka «Margit Lines Våtvik – 13 år og etterrettingsagent under 2. verdenskrig».

– Altfor sent

Selv er Lines Våtvik kritisk til at medaljen deles ut så lenge etterpå.

– Jeg synes det er altfor sent å tildele denne medaljen. Det er tross alt 70 år siden krigen

FÅR MINNEMEDALJER: Margit Lines Våtvik, her med en av sine mange lundehunder. Sammen med to av sine søsken har hun også blitt tildelt Minnemedaljen for sin innsats under andre verdenskrig.

FOTO: KARI-ANN DRAGLAND STANGEN

sluttet. Dersom vi alle kunne denne sammen, hadde det vært ha vært samlet og mottatt hyggelig. Slik det er nå, blir

det mer en oppgraving av noe man har forsøkt å glemme.

Til sammen var familien på 13 involvert i det illegale arbeidet i tre år.

– Boka mi er et resymé av de opplevelsene jeg hadde under krigen. Det er mye som sitter i bakhodet. Og det går aldri bort. Det var freden som reddet oss, for vi var allerede avslørt, avslutter hun.

At medaljen først deles ut nå, er noe fylkesmann

Hill-Marta Solberg beklager sterkt.

– Kommunene har lagt ned et stort arbeid med å finne dem som skal ha medaljen. Det er nok på høy tid at disse blir delt ut. Det er mange som kunne fått denne medaljen, som er gått bort, sier Solberg til NRK.

FAKTA

Minnemedaljen

■ 63 personer i Nordland får utdelt den nye minnemedaljen for sin innsats under andre verdenskrig. Av de 63 er det 12 kvinner og 51 menn.

■ Medaljene, hvor det på baksiden står «Norge takker deg for innsatsen 1939-1945», skal deles ut på frigjøringsdagen 8. mai.

FAKTA

Radiosenderen på Renga

■ På Helgelandskysten var det radiostasjoner på Onøy og Renga under 2. verdenskrig. Meldinger fra disse dannet grunnlaget for allierte militære operasjoner mot tyske mål.

■ Lokale hjelpere var en forutsetning. Også de løp en stor risiko for seg og sine. Det var gården Lines i Melfjorden som ble valgt som base for den livsfarlige aktiviteten.

■ 8. mai får de tre gjenlevende søsknene fra Lines sin minnemedalje for innsatsen for land og folk, 70 år etter at freden kom til Norge.

ILLEGAL VIRKSOMHET: Noen måtte reise i krigen. Andre fikk krigen på dø

Drama på liv og

FLYBÅT: Catalina flybåt fotografert under krigen. Slike fly var det som landet midt på fjorden nedenfor gården på Lines. Av og til i dagslys, slik at alle kunne se at noe foregikk der ute.

AGENTER. På et lite nes i Melfjorden i Rødøy ligger gården Lines. I dag en solrik plett på jord, men bygningene og bergknauset rundt skjuler en dramatisk historie fra krigens dager. Et drama på liv og død utspilte seg her for snart 75 år siden.

Gården ble fraflyttet i 1959, og tjener i dag som sommerhus. En fredelig liten gård, omgitt av skog og fjell på den ene siden, og fjorden på den andre siden. Gården gav godt av seg, og familien Lines talte 13 medlemmer da krigen kom til Norge i 1940. Seks voksne og syv barn og unge i alderen fire til 25 år. Lite visste de at krigens vinder snart skulle blåse inn Melfjorden og lukte opp i støa i Lineset.

Den kom i form av et britisk Catalinafly natt til 15. juli 1942. Uten forvarsel landet den store flybåten på fjorden rett utenfor gården, midt i den lyse sommernatten. Om bord befant det seg to agenter fra England, som hadde med seg en radiostasjon og utstyr til å sette opp en hemmelig sender. Lines var pekt ut som det beste stedet å ha som base, mens selve radioen og selve observasjonsstillingen skulle ligge på den bratte og utilgjengelige Renga, ti nautiske mil mot vest. Herfra skulle den tyske skipstrafikken langs leia rapporteres. De fire brødrene i huset hadde overnattet i en høysjå nede ved sjøen. Forfjamset tok de i mot de to agentene som kom i land. Det ble starten på tre år med illegal virksomhet for familien på Lines.

MÅTTE LYVE. Etter litt nøling hjalp de fire guttene til med å bære opp utstyret agentene hadde med seg. Noe skulle til Mo, og noe skulle være på Lines. Utpå morgenkysten vendte brødrene hjem til storfamilien i våningshuset og fortalte hva de hadde vært med på. Etter et kort familieråd ble det bestemt at de skulle ta i mot agentene og gi dem husly. En forbrytelse som ble straffet med døden dersom den tyske okkupasjonsmakten fikk rede på hva som foregikk.

Historien om familien på Lines, som ble dratt inn i det illegale motstandsarbeidet på Helgelandskysten er historien

om sterke familieband, patriotisme og hjerterystende nære på-opplevelser. Disse hendelsene er skildret i yngstedatteren Margit Lines Våtviks bok «Gestapo skal til Lines» fra 2011.

Lines Våtvik var 13 år gammel da agentene kom til gården. I løpet av to og et halvt år ble den unge jenta voksen, for ikke å si gammel. Hele familien måtte lære seg å lyve og holde absolutt tett om det de visste. På skolen, på butikken og i vennegjengen. Et skjevt ord, og alle hun var glad i, kunne bli ført bort, torturert og drept av okkupantene.

UTEN LØNN. Gjennom krigsårene ble familien gjentatte ganger dratt inn i farlige situasjoner. De måtte frakte radioutstyr, mat og ammunisjon til og fra Renga, og de måtte frakte agenter rundt om kring. Med jevne mellomrom, og som regel uten varsel, kom det flybåter til gården på Lines. Noen ganger ankom det agenter og forsyninger med ubåter, som de måtte vente på og plukke opp med båten sin. Og de måtte fø på agentene, i en tid da alle hadde veldig lite fra før av. Og ikke en krone fikk de i betaling.

Hele tiden måtte alt se helt normalt ut fra utsiden. Barna måtte gå på skolen, de ble konfirmerte og karsfolket rodde fiske på Lofoten om vintrene. Gården skulle driftes og dyrene ivaretas. Stadig gikk tyske vaktbåter forbi på fjorden, og med jevne mellomrom kom tyskerne på razzia og inspeksjoner. Flere ganger var det på hekta at gårdsfolket klarte å gjemme unna effek-

BARN I KRIG: Jentene på Lines i 1945. Fostersøster Klara Johansen (foran), deretter Margit, Bertha, Jenny og Bjarnhild. Klara ble etter krigen gift i Bardal i Leirfjord, Margit bor i Sandnessjøen, Bjarnhild bodde i Våtvika i Melfjorden, Jenny ble gift i Kvina, Bertha i Øresvika. I tillegg møter vi i boka brødrene Klaus Lines (seinere bosatt i Bodø), Ole og Haldor Lines (bodde i Sandnessjøen) og Harald Lines (bodde i Østfold). Alle guttene deltok i dramatiske oppdrag under krigen, og hele familien levde i konstant livsfare.

FOTO: PRIVAT

ter og utstyr som ville ha dømt hele familien til døden. På et tidspunkt ble det bestemt at to av brødrene skulle reise til England via Sverige for å verve seg til de norske styrkene der. Man regnet med at de ville være tryggere der. En falsk drukningsulykke ble orga-

nisert, og guttene smuglet over til Sverrige, og derfra videre til London.

GESTAPO PÅ VEI. For de yngste i familien ble krigsårene en voldsom følelsesmessig belastning, i en alder da man allerede har mange følelser i sving. Til dags dato har familien på Lines fortalt svært lite om hva de opplevde i disse årene, og de snakker aldri om det når de er sammen. De har lagt et kollektivt jernlokk over krigsårene. Så da boka kom, var det mange som fikk innsyn i dramaet som utspilte seg der, for første gang.

Helgelands Blad har vært i kontakt med de gjenlevende i familien, som kan fortelle at det var svært lite heroisk å bli involvert i dette for de allierte så viktige motstandsarbeidet. Tvert i mot ble det oppfattet som et overgrep av de yngste

FAKTA

Radiosenderen på Renga:

■ På Helgelandskysten var det allierte radiostasjoner på Onøya og på Renga under 2. verdenskrig. Meldinger fra disse til London dannet etterretningsgrunnlaget for allierte militære operasjoner mot tyske mål.

■ Lokale hjelpere var en forutsetning. Også de løp en stor risiko for seg og sine. Det var gården Lines i Melfjorden som ble valgt som base for den livsfarlige aktiviteten.

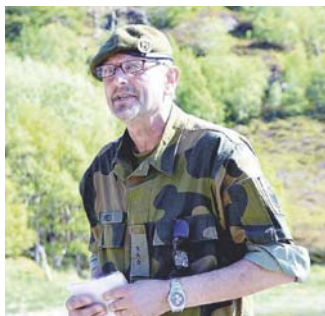
■ På Lines bodde en familie på 13, som dermed ble kastet inn i motstandsarbeidet på alliert side, uten forvarsel eller mulighet for å forberede seg.

■ Yngstedatteren Margit Lines Våtvik var 13 år gammel når dette skjedde, og skrev i 2011 boka «Gestapo skal til Lines» om sine opplevelser.

Kilde: Wikipedia

øra, slik som familien på Lines i Rødøy.

g død på Lines

FOREDRAG: Museumsbestyrer Ragnar Selnes holdt et spennende foredrag for noen år siden, hvor han satte innsatsen som agentene på Renga utførte i perspektiv til de alliertes innsats langs kysten. – Den norske etterretningstjenesten var den mest effektive av alle land som var okkupert under krigen, sa Selnes i sitt foredrag. Men uten Linesfolket hadde det neppe gått så greit for agentene på Renga.

PÅ GAMLE TRAKTER: Margit Lines Våtvik ser mot gården Lines i Melfjorden, åsted for dramatiske hendelser under krigen. Hun er i dag pensjonist, og forteller at familien nesten aldri har snakket om de vanskelige og farlige krigsårene.

FOTO: ØYVIND JENSEN

i familien. I slutten av april 1945 var det kun dager igjen av krigen. Familien fikk da nyss i at de var angitt, og at Gestapo var på vei for å hente dem. Det skjedde aldri. Antageligvis fikk det fryktede politiet det så hektisk når kapitulasjonen skulle organiseres, at de ikke rakk å hente familien på den avsidesliggende gården. Det berget mest sannsynlig livet til dem alle sammen.

■ Dersom noen av Helgelands Blads lesere er interessert i å lese mer om dette dramatiske stykket med lokalhistorie fra vår nære fortid, kan boka «Gestapo skal til Lines» av Margit Lines Våtvik anbefales.

Tekst: Rune Kr. Ellingsen

rune@hblad.no 92 64 58 33

HØYT OPP: I disse klippene på Renga var det at Crux-agentene holdt til. Ikke var det enkelt å frakte nødvendig utstyr til og fra i mørke høst- og vinternetter. Det var stort sett opp til familien på Lines å transportere og bære utstyr, året rundt i all slags vær.

Margit og hele hennes familie støttet SIS stasjonene Crux som holdt til i området. En bror, Klaus fikk opplæring i telegrafi lokalt. Han opererte stasjonen en periode. Margit fikk Forsvarets minnemedalje i sommer. Hun ønsket ikke å beholde medaljen selv, og sendte den derfor til Militærhistorisk samling Gausdal. Den mest kjente agenten er Ole Snefjellå som jobbet som E&S sjef ved FKN etter krigen. Ole hadde en bror ved navn Tore. han jobbet i E-staben etter krigen.

